

În apărarea unui teritoriu uitat. Lupta împotriva terorismului etnonaționalist/separatist de la frontiera Dobrogei de Sud (1920-1921) (I)

In defense of a forgotten territory. Fight against ethno-nationalist/separatist terrorism at the border of South Dobrogea (1920-1921) (I)

Dr. Daniel Silviu NICULAE*

*Asociația Istorică „Dimitrie Cantemir” – A.S.I.C. București
e-mail: danielniculaie@yahoo.com

Abstract

În vara anului 1922, diplomatul român Nicolae Titulescu, de la tribuna Ligii Națiunilor, acuza Bulgaria de atacurile comitațiilor, încercând să introducă aceste acțiuni de tip terorist în definiția agresiunii, pentru a permite statelor agresate să pregătească măsurile de apărare specifice. Sârbii, grecii și românii s-au confruntat cu acest tip de atacuri care erau la limita dintre acte de banditism și terorism etnonaționalist/separatist. Acest tip de terorism era foarte răspândit înainte și după Primul Război Mondial în Peninsula Balcanică, fiind cel mai greu de contracarat, pentru că adepții săi erau priviți ca buni patrioți și luptători pentru atingerea idealului național. Cercetările istorice ulterioare au confirmat faptul că exista o legătură puternică între terorismul naționalist și cel sponsorizat de state, în sensul că guverne străine erau activ implicate în susținerea financiară sau comandarea actelor teroriste.

In the summer of 1922, romanian diplomat Nicolae Titulescu, from the tribune of the League of Nations, accused Bulgaria of attacks by the komitadji, trying to introduce these terrorist actions in the definition of aggression, to allow the assaulted states to prepare specific defense measures. Serbs, Greeks and Romanians faced this type of attack that was on the verge of acts of banditry and ethno-nationalist / separatist terrorism. This type of terrorism was widespread before and after the First World War in the Balkan Peninsula, being the most difficult to counteract because, his followers were seen as good patriots and fighters for the achievement of the national ideal. Subsequent historical research confirmed that there was a strong link between nationalist and state-sponsored terrorism, in the sense that foreign governments were actively involved in financial support or commanding terrorist acts.

Cuvinte-cheie:

amenințare hibridă; comitații; terorism naționalist; incident frontalier; Dobrogea de Sud.

Keywords:

hybrid threat; komitadji; nationalist terrorism; border incident; South Dobrogea.

Considerații privind colaborarea Armatei Aliate de Orient cu Armata Română în problema frontierei Dobrogei de Sud

La 2/15 septembrie 1918, generalul Franchet d'Espèrey, comandantul Armatelor Aliate de Orient, a declanșat ofensiva, al cărui rezultat a fost prăbușirea frontului balcanic germano-austro-ungar și capitularea Bulgariei, în urma Armistițiului de la Salonic (16/29 septembrie 1918). Forțele aliate reușesc, ca urmare a retragerii armatelor austro-germane, să se apropie de Dunăre și de râul Sava prin Albania și Serbia, organizând un nou front, cu scopul acoperirii flancului drept, amenințat de un posibil atac al armatelor Puterilor Centrale, poziții atinse între 16/29 octombrie și 22 octombrie/4 noiembrie 1918. Treptat, armatele aliate pătrund pe teritoriul Bulgariei, Dobrogei de Sud¹ și al Dobrogei, cu misiunea de a păstra ordinea și liniștea publică, precum și de respectare a prevederilor Armistițiului de la Salonic de către guvernul bulgar.

¹ Cunoscută în istoriografie sub denumirea Cadrilater.

În timp ce Armatele Aliate de Orient se familiarizau cu problemele specifice teritoriului aflat sub monitorizarea acestora, la 27 noiembrie 1919 a fost semnat la Neuilly-sur-Seine Tratatul de pace dintre Puterile Aliate și Asociate și Bulgaria, în care se stipula că frontiera dintre România și Bulgaria era stabilită astfel cum exista la 1 august 1914. În baza acestui tratat, la 10 decembrie 1919, delegații români prezenți la Conferința de Pace de la Paris (1919-1920), generalul Constantin Coandă și Victor Antonescu, au semnat Tratatul de Pace cu Bulgaria (Calafeteanu 2003, 235).

Clauzele militare ale tratatului, semnat la Neuilly-sur-Seine, la 27 noiembrie 1919 prevedeau obligația ca Bulgaria să păstreze o forță armată, compusă din voluntari, al cărei efectiv nu trebuia să depășească 33.000 de oameni, dintre care 20.000 trupă permanentă, în componența căreia intrau 1.000 de ofițeri, 10.000 de jandarmi și 3.000 de grăniceri. Modul în care guvernul bulgar punea în aplicare această obligație era urmărit de către reprezentanții Comisiei Militare Interaliat de Control, al cărei sediu era la Sofia. Aceștia erau îngrijorați de materialul de război de care dispuneau rezerviștii bulgari care fuseseră demobilizați cu echipamentul militar complet, ceea ce a înlesnit formarea de bande de comitații în Macedonia, Tracia și Dobrogea de Sud, fapt pentru care, Comandamentul Armatelor Aliate de Orient au hotărât dezarmarea acestora, operațiune grea și dificilă, deoarece o mare parte din materialul de război era ascuns cu bună știință de către autoritățile bulgare (Arhivele Militare Naționale Române, fără an, cd.61-63).

Restabilirea frontierei româno-bulgare pe linia anului 1914 presupunea prezența unor reprezentanți români pentru administrarea teritoriului reintrat în componența României. Primii funcționari publici care au intrat

în Dobrogea de Sud au fost jandarmii, personalul administrației publice și cel al clerului. Aceștia raportau atât pe linie ierarhică, cât și decidenților politici și militari români faptul că trăiau sub o permanentă amenințare a comitațiilor bulgari.

Generalul Adrien Paul Alexandre Chrétien, comandantul trupelor aliate de ocupație din Bulgaria, între 7 octombrie 1918 și 10 august 1919 era informat cu privire la aceste evenimente. Mai mult decât atât, Marele Cartier General român îi comunica generalului Louis Félix François Franchet d'Espèrey, prin intermediul ofițerului român de legătură de la Salonic, colonelul Dumitrescu Toma, că, în Dobrogea, autoritățile civile românești, deși s-au dus la postul lor, nu puteau funcționa în bune condiții, din cauza lipsei de ordine, liniște și siguranță. În Dobrogea de Sud contrabanda cu vite era necontrolată, fiind semnalate jafuri și devastări de proprietăți aparținând populației românești. Trupele britanice, în neputință de a împiedica aceste jafuri, au cerut, prin generalul Henri Mathias Berthelot, să trimită, pe frontiera de sud a Dobrogei, trei companii de grăniceri, cerere agreată de comandamentul francez. Pe lângă solicitarea engleză, Marele Cartier General român cerea autorizarea imediată a trupelor de grăniceri pentru paza frontierei și pentru sprijinirea autorităților civile românești, care abia reușiseră să se instaleze în Dobrogea de Sud. O primă reacție din partea aliaților apare în luna aprilie 1919, când Ministerul de Război român era informat despre aprobarea primită de la generalul Henri Mathias Berthelot privind întinderea jurisdicției Corpului 5 Armată asupra Dobrogei Noi și Vechi. Conform acestei informări, trupele Corpului 5 Armată aplicau legea stării de asediu asupra Dobrogei. Curtea Marțială a Corpului 5 Armată, partea sedentară, judeca toate procesele inculpaților de pe teritoriul său, implicit în Dobrogea, conform legii excepționale. Erau numiți comandanți de garnizoană în localitățile din Dobrogea, până la sosirea trupelor, comandanți ai cercurilor de recrutare Tulcea, Constanța, Durostor, Silistra și Bazargic. Cele trei companii de grăniceri, destinate frontierei Dobrogei de Sud (Cadrilaterului), se aflau la Medgidia, Călărași și Oltenița. Acestea urmau să aibă provizoriu garnizoane în Tulcea și Constanța, având consemn în Babadag, Hârșova și Cernavodă (Arhivele Militare Naționale Române, fără an, cd.49).

Până la data deciziei aliaților, de a aproba prezența trupelor de grăniceri în Dobrogea de Sud, guvernul român a adresat, la 3 martie 1919, un memoriu Conferinței de Pace de la Paris și Consiliului Suprem interaliat, în care prezenta situația din Dobrogea și Dobrogea de Sud. În acest document, se specifica faptul că, de la încheierea armistițiului cu Bulgaria, trupele române nu au fost autorizate să intre într-o parte a teritoriului român, și anume în Dobrogea. După doi ani de suferințe, populația română din această regiune era, de asemenea, împiedicată să se reîntoarcă la case. Trupele române așteptau cu nerăbdare momentul intrării lor în Dobrogea, unde, în deplin acord cu contingentele engleze, care se aflau acolo, puteau asigura ordinea în aceste regiuni (Rotaru și alții 1999, 84). Sosirea trupelor de grăniceri în Dobrogea de Sud era descrisă de maiorul Longhin Constantin, la 5 septembrie 1919. Conform acestuia, autoritățile și populația română au primit cu o bucurie și cu un entuziasm

de nedescris sosirea grănicerilor în Cadrilater. Paza graniței dinspre Bulgaria se făcea cu trei companii de grăniceri: Compania a 7-a, cu reședința la Turtucaia, Compania a 8-a, cu reședința la Kurtbunar, și Compania a 9-a, cu reședința la Bazargic (Arhivele Militare Naționale Române fără an, cd.186-187).

Primele rapoarte transmise, de militarii români, semnalau prezența comitagiiilor în zona de competență. La 16 septembrie 1919 se menționa într-un raport că, în gara Oboriștea, a sosit cu trenul un grup de 3-400 bulgari comitagii, sub acoperirea unui grup de muncitori. Printre bagaje și trusele de scule, aveau ascunse arme și muniții, cu ajutorul cărora intenționau să atace posturile de grăniceri, dacă semnarea păcii era în defavoarea lor. După atacarea posturilor românești, intenționau să treacă în Dobrogea de Sud, pentru a comite jafuri și atentate. Conform informațiilor obținute de grănicerii români, acest grup de comitagii era trimis de autoritățile bulgare, și pentru a nu fi suspectate de autoritățile franceze, au declarat că erau muncitori, fiind repartizați prin satele din apropierea frontierei române ([Arhivele Militare Naționale Române](#), fără an, cd.177).

Momentul era bine ales, pentru că urma ca trupele franceze să înceapă retragerea progresivă din Bulgaria. Pentru a evita slăbirea forței armate din Dobrogea de Sud, în primele zile ale lunii decembrie 1919 Batalionul II din Regimentul 23 Infanterie ajungea la Silistra pentru înlocuirea trupelor franceze care trebuiau să plece în ziua de 5 decembrie 1919, iar un batalion din Regimentul 33 Infanterie înlocuia trupele franceze din Bazargic în ziua de 3 decembrie 1919.

Concomitent, în Dobrogea, ca urmare a memoriului, adresat, la 3 martie 1919, de către guvernul român Conferinței de Pace și Consiliului Suprem interaliat, se demarase procesul de instalare a trupelor române în garnizoanele de reședință la pace. Prin urmare, în baza ordinelor Marelui Cartier General, în perioada august-decembrie 1919, Divizia 9 infanterie ocupa pozițiile trupelor aliate proaspăt evacuate de pe teritoriul dobrogean. La 19 decembrie 1919 era înlocuită de către Divizia 12 Infanterie, trupele începând transportul spre garnizoanele din Cadrilater, pe care trebuia să le ocupe până la 3 ianuarie 1920. În realitate, obiectivul a fost atins la 21 ianuarie 1920, întârzierea fiind datorată dificultăților de transport ([Rotaru și alții 1999](#), 86).

Confruntări cu bandele de comitagii

În iunie 1920, Ministerul de Război, Cabinetul Ministrului informau, cu adresa nr. 4931, Ministerul de Externe privind cererea comandamentului român către comandamentul francez pentru începerea unei anchete la frontiera româno-bulgară, relativă la atacul pichetelor de către comitagii bulgari. Împiedicați de delegatul bulgar să adune probe, acestea fiind distruse, ancheta a fost tardivă. Declarațiilor părților și ale martorilor erau contradictorii, neputând fi confruntate. Între timp,

erau raportate zilnic incidente, fapt pentru care s-a solicitat ministrului afacerilor străine, Dului Zamfirescu, intervenția pe căi diplomatice.

La 24 iulie 1920, Ministerul de Război transmitea adresa nr. 7469, la care era atașat raportul secret al Corpului Grănicerilor cu privire la frontiera dobrogeană. Conform acestui act, la 21 iulie 1920, ora 07.00, s-a prezentat la pichetul nr.5 TurkSmil – frontiera de sud a Dobrogei – locotenentul francez Savignoni, ofițer informator al comandamentului francez din Rusciuc și a cerut să vorbească cu comandantul companiei a 7-a grăniceri din Turtucaia și cu comandantului garnizoanei Turtucaia. Ofițerul francez a fost primit de comandantul plutonului de grăniceri și a fost adus la Turtucaia, unde s-a prezentat comandantului garnizoanei generalul Frim și comandantului companiei a 7-a. Ofițerul francez le-a adus la cunoștință că, în localitățile Razgrad, Bulbunar și Kemalar, se aflau trupe de comitații organizate. Împrejurul Razgradului erau tancuri și muniții ascunse, sfătuindu-i pe ofițerii români să întărească frontiera. Comandantul companiei a 7-a grăniceri raporta că, având în vedere aceste informații, comandantul garnizoanei Turtucaia a trimis un detașament și o secție mitraliere în comuna Balica pentru a veni în ajutorul acestor pichete de grăniceri, în caz de nevoie ([Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fără an](#)).

La 12 septembrie 1920, Ministerul de Război comunica Ministerului Afacerilor Străine, prin adresa nr. 11307, anumite incidente care au avut loc, solicitând proteste pe cale diplomatică. Conform acestui document, la data de 31 iulie 1920 o patrulă de la pichetul 51, compusă din doi grăniceri, a fost atacată cu focuri de armă de câțiva indivizi bulgari, ascunși între snopi de grâu. În noaptea de 1/2 august 1920, o bandă de aproximativ 20 de bulgari a deschis foc asupra pichetului nr. 50. Au fost respinși cu focuri de armă de către grănicerii români. Postul fix Ostroveni (plutonul Bechet), în ziua de 8 august 1920, a fost atacat cu focuri de armă de către grănicerii bulgari. Grănicerii noștri, deschizând focul, i-au redus la tăcere. În noaptea de 18/19 august 1920, bande bulgare, compuse din aproximativ 17 indivizi, au atacat postul fix de grăniceri din valea Kuiungiuk. După un schimb de focuri, s-au retras. În noaptea de 28/29 august, pichetul de grăniceri Dragoș Vodă nr. 59 a fost atacat de o bandă de comitații bulgari, în număr de 20. Grănicerii noștri au răspuns cu focuri de armă. A fost atacată și o patrulă la 2 km de pichetul „Regele Ferdinand”. În noaptea de 28/29 august, a fost atacat și bătut grav de niște comitații bulgari soldatul grănicer Ion Gheorghe, care venea călare de la plutonul 3 grăniceri ”Kose-Abdi”, compania de grăniceri Turtucaia. Atacatorii i-au luat arma, muniția și harnașamentul ([Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fără an](#)). Referitor la aceste incidente, a fost informat și Președintele Consiliului de Miniștri, generalul Alexandru Averescu, care deținea și portofoliul Ministerului Afacerilor Străine ad-interim.

La 11 august 1920, Marele Stat Major, Secția a IV-a Operații transmitea Ministerului de Război nota nr. 1022, referitoare la alte noi incidente de la frontiera de sud. Astfel, Corpul Grănicerilor, prin adresa cu nr. 6291/8 august 1920, raporta că, în ziua de 24 iulie 1920, un individ a vrut să treacă cinci bivoli din România în Bulgaria, moment

în care a fost surprins de grănicerii români și somat să stea. Patrula bulgară însă a intervenit și i-a atacat cu focuri de armă pe grănicerii români și astfel i-au asigurat trecerea aceluiași individ în Bulgaria cu cei cinci bivoli ([Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fără an](#)).

În octombrie 1920, Ministerul de Război insista pe lângă Ministerul Afacerilor Străine să intervină diplomatic pentru stoparea incidentelor frontaliere, care erau din ce în ce mai dese, existând pericolul unui conflict la graniță.

La 6 noiembrie 1920, Președintele Consiliului de Miniștri, Alexandru Averescu, era informat asupra rezultatului demersurilor, făcute de comisarul guvernului român de la Sofia, în legătură cu incidentele de la frontiera româno-bulgară. Conform acestui document, acesta a făcut toate demersurile convenite atât verbal, cât și în scris pe lângă guvernul bulgar, atrăgându-i serios atenția asupra urmărilor pe care le pot avea astfel de evenimente, incompatibile cu bunele relații pe care Bulgaria le pretindea că voia să le aibă cu România. Ministerul Afacerilor Străine bulgar i-a răspuns, printr-o notă verbală, că nu exista nicio organizare de bande la frontiera româno-bulgară și nici depozite de arme, destinate înarmării bandelor contra României. Guvernul bulgar atribuia incidentele de la frontieră refugiaților dobrogeni care voiau să treacă în țară prin contrabandă, din cauza dificultăților pe care le aveau în obținerea pașapoartelor, precum și faptului că autoritățile bulgare, nedispunând de trupe suficiente, nu puteau să ia îndeajuns măsuri de împiedicare a acestor treceri frauduloase. În același timp, guvernul bulgar propunea să se înlesnească trecerea în țară a refugiaților dobrogeni printr-un arajament special, care simplifica în mare parte formalitățile de călătorie. În acest scop, Ministerul Afacerilor Străine bulgar sugera eliberarea pentru refugiați a unor foi de drum de către autoritățile bulgare, care să fie vizate. În absența, la acel moment, a Consulatelor române în Bulgaria, verificarea identității refugiaților rămânea în sarcina autorităților române prin mijloace pe care le credea de cuviință. De asemenea, propunea să se fixeze pentru această operațiune, mai multe puncte de trecere în Dobrogea pentru a facilita intrarea refugiaților prin zone aflate în apropierea satelor în care locuiau ([Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fără an](#)).

La 27 noiembrie 1920, Ministerul de Război semnala Ministerului Afacerilor Străine alte noi incidente, comise de comitajii bulgari la frontiera de sud, insistând asupra intervenției pe cale diplomatică în privința acestor fapte reprobabile care puneau în pericol relațiile bilaterale.

La 17 februarie 1921, Marele Stat Major, Secția a IV-a Operații notifica Ministerul Afacerilor Străine român în legătura cu demersurile, făcute de Ministerul de Război, în privința constituirii unei comisii pentru investigarea incidentelor de la frontiera de sud, începând cu data de 1 aprilie 1920. Din partea României, erau desemnați colonelul Grigorescu Artur, comandantul Brigăzii a 9-a Artilerie, în calitate de președinte, maiorii Tonița N. și Amzulescu D., în calitate de membri. Data începerii

lucrărilor acestei comisii era stabilită pentru 15 martie 1921, în orașul Balcic. În același document, se solicita intervenția pe lângă guvernul bulgar pentru numirea membrilor comisiei și stabilirea unui program al comisiei bilaterale.

Între timp, Ministerul de Interne era sesizat de către prefectii județelor Caliacra și Durostor și de către comandantul Corpului de Jandarmi în privința atacurilor executate de bandele de comitagii, organizate pe teritoriul bulgar, asupra satelor românești din apropierea frontierei, pe care le jefuiau, terorizând populația ([Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fără an](#)).

La 5 martie 1921, Legația Bulgariei la București a transmis Ministerului Afacerilor Străine român Nota Verbală nr. 446, prin care făcea cunoscută componența comisiei bulgare, desemnată să participe la investigarea cauzelor incidentelor frontaliere. Comisia era compusă din colonelul Petchigarov, comandantul sectorului de frontieră afectat de incidente, maiorul Sarbinov, ofițer de stat-major al sectorului respectiv, și căpitanul Siclounov, înlocuit la scurt timp cu căpitanul de flotă Djabarov. Guvernul bulgar era de acord cu data de 15 martie, însă solicita ca întrevederea să aibă loc la Bazargic, schimbare neagreată de Marele Stat Major român. La 12 martie 1920, Ministerul Afacerilor Străine a fost notificat în legătură cu faptul că membrii delegației bulgare au primit viză de la legația României de la Sofia, pe care au părăsit-o, îndreptându-se cu trenul spre Varna ([Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fără an](#)).

La 22 martie 1921, președintele Comisiei Mixte pentru anchetarea incidentelor de la frontiera Dobrogei de Sud, colonelul Grigorescu Artur, raporta Ministerului de Război că, deși s-a prezentat la întâlnire, Comisia bulgară nu avea niciun act cu privire la incidentele petrecute între grănicerii români și bandele de comitagii ([Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fără an](#)). Cum aceste acte erau cele mai importante, pentru că, din cercetarea lor, se putea constata acțiunea bandelor de comitagii, care din informațiile deținute de autoritățile militare românești erau subvenționate de guvernul bulgar, Marele Stat Major, Secția a IV-a Operații solicita sprijinul Ministerului Afacerilor Străine pentru a transmite delegaților bulgari documentele cu cele opt incidente frontaliere suspuse investigației. Acestea se refereau la evenimentele din noaptea de 3 spre 4 aprilie 1920, când pichetul nr.17 a fost atacat cu foc de armă; din noaptea de 5 spre 6 aprilie 1920, când pichetul nr.48 Vladimirovo a fost atacat; din noaptea de 18 spre 19 aprilie 1920, când a fost atacată cu focuri de armă patrula pichetului 18; din noaptea de 29 spre 30 august 1920, când a fost atacată cu focuri de armă patrula pichetului 17; din noaptea de 30 spre 31 august 1920, când a fost atacată cu focuri de armă patrula pichetului 31; din noaptea de 12 spre 13 septembrie 1920, când a fost atacată cu focuri de armă patrula pichetului 56; din noaptea de 13 spre 14 septembrie 1920, când a fost atacată cu focuri de armă patrula pichetului 34 și din noaptea de 16 spre 17 septembrie 1920, când a fost atacată cu focuri de armă patrula pichetului 28 ([Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fără an](#)).

La 22 martie 1921, Ministerul de Război era notificat de către președintele Comisiei mixte, colonelul Grigorescu Artur, în legătură cu împuternicirea delegaților bulgari de a cere sancțiuni pentru persoanele găsite vinovate și de a stabili prejudiciul cauzat de acestea. În privința acestor aspecte, Marele Stat Major considera că rolul acestei comisii mixte era de a constata de comun acord vina și valoarea prejudiciului, lăsându-se guvernelor celor două țări să ia măsuri și să găsească modalitatea de a le pune în aplicare. Acest punct de vedere a fost transmis și Ministerului Afacerilor Străine pentru analiză și propuneri.

Între timp, erau raportate Președintelui Consiliului de Miniștri, generalul Alexandru Averescu, la 23 martie 1921, alte incidente frontaliere. În noaptea de 21 martie 1921, ora 22.30, patrula pichetului 23, I.Brătianu (Kanipa), din Compania 7 Grăniceri – Turtucaia, compusă din 3 grăniceri, stând la pândă în capul pădurii Köse-Abdi, a văzut o bandă de comitații care voiau să treacă frontiera în Bulgaria. Patrula i-a somat pe comitații prin voce și focuri de armă să rămână pe loc, însă aceștia au atacat patrula cu salve de focuri de la distanța de 50-80 metri, omorându-i pe soldații Schwartz Tudor, Stoica Gheorghe și rănindu-l grav pe soldatul Micaroz Emanoil. Au fost trimise imediat patrulele de la pichetele nr. 22 și 23, însă comitații au trecut în Bulgaria. La locul atacului, au fost găsite 2 kg de lână, 2 tăvi și o plapumă, rămase, probabil, de la un comitațiu rănit. S-a dat ordin telegrafic locotenent-colonelului Amzulescu Dumitru, Comandantul Sectorului 3 Grăniceri-Bazargic, să cerceteze de-ndată acest caz și să raporteze rezultatul ([Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fără an](#)).

La 5 aprilie 1921, Ministerul de Război înainta Ministerului Afacerilor Străine o informare în legătură cu noi incidente. În noaptea de 19 spre 20 martie 1921, o bandă de comitații au înconjurat satul Camerler, ocupând toate intrările și ieșirile. Patrula din sat, care avea arme, a deschis foc asupra bandei, însă fără rezultat, pentru că bandiții erau foarte mulți. Încercând să îi prindă pe cei care aveau arme, acțiune soldată cu un eșec, bandiții au dat foc la opt case, care au ars complet, în timp ce doi turci, cu vârste cuprinse între 16 și 17 ani, au fost împușcați. Atacul comitațiilor a fost un act de răzbunare împotriva arestării banditului Tacoleanu, care, în ziua de 28 ianuarie 1921, a fost prins în acest sat, unde majoritari erau musulmanii. Pentru că plutoanele de acoperire de la Kurt Palar și Docilar nu au fost anunțate la timp, au fost luate măsuri de urmărire și de prindere a bandiților, după plecarea acestora din sat ([Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fără an](#)).

În noaptea de 20 martie 1921, o bandă de comitații a atacat satul Kifulcea din sectorul Regimentului 36 Infanterie, jefuind doi localnici turci. Unul dintre ei a fost ars cu fierul, iar soția acestuia a fost ucisă. În retragere, au luat cu ei o femeie. Patrulele din sat au anunțat posturile vecine, fapt pentru care, după comiterea jafului și a omorului, s-au luat măsuri de urmărire ([Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fără an](#)).

În noaptea de 21 martie 1921, forțe însemnate ale comitațiilor au atacat frontiera prin două puncte. O parte a luat-o prin Sarmanchioi, cu intenția de a merge spre

Docilar, iar cealaltă parte a atacat pichetele nr. 22 și 23, cu intenția de a se îndrepta spre Kurt Palar. Prima grupare de forțe care mergea spre Docilar s-a întânit cu alte bande pe valea de lângă satul Sarmanchioi și în pădurea din împrejurimi. Pândeles organizate de plutonul Docilar, i-au lăsat să treacă pe comitagiile care au înaintat spre Docilar, deschizând focul asupra comitagiilor, care, în timp ce ripostau, s-au despărțit în mai multe grupuri care s-au retras spre frontieră. A doua grupare de forțe a atacat pichetele nr. 22 și 23, omorând doi soldați și rănindu-l pe altul de la pichetul 23, așa după cum era menționat și în raportul adresat, la 23 martie 1921, Președintelui Consiliului de Miniștri, generalul Alexandru Averescu ([Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fără an](#)).

La 22 aprilie 1921, Legația Bulgariei de la București a transmis ministrului afacerilor străine, Take Ionescu, Nota Verbală nr. 744, prin care îl informa asupra incidentelor care au avut loc la frontiera româno-bulgară în luna martie, solicitându-i în același timp dispunerea inițierii cercetărilor în aceste cazuri. Astfel, la 21 martie 1921, pe la orele 09.00, posturile bulgare de la frontieră nr. 18 și 19, din Sectorul 18 au auzit împușcături pe teritoriul român, care au durat cam o jumătate de oră. Patrurile bulgare au observat un grup de refugiați care au trecut frontiera îndreptându-se către satul Eski-Balabanlar, pe care nu au putut să-i oprească. La 23 martie 1921, pe la orele 21.00, în Sectorul 18, postul român nr. 20 a deschis focul fără niciun motiv asupra postului bulgar nr. 21 Dersai, fiind atins acoperișul pichetului. Riposta grănicerilor a avut ca rezultat încetarea focului, însă în jurul orelor 22.30, soldații români au reluat focul asupra patrulei bulgare care se înapoia de la postul nr. 20 ([Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fără an](#)).

La 25 iunie 1921, Ministerul de Război transmitea Ministerului Afacerilor Străine, în baza referatului Marelui Stat Major privind măsurile de siguranță și ordine la frontiera din Dobrogea, dispozițiile aprobate de Președintele Consiliului de Miniștri și de ministrul de război ad-interim, pentru a fi supuse atenției guvernului bulgar. Potrivit acestora, „se dispunea luarea măsurilor necesare pentru defrișarea de ambele părți ale frontierei din Dobrogea de Sud, acolo unde exista pădure a câte unei zone de aproximativ 1 km adâncime pentru ca patrularea grănicerilor care făceau paza frontierei de ambele părți să o facă mai ușor, iar câmpul de vedere al pichetelor să fie mai întins. În caz de incidente și conflicte pe frontieră, ofițerii grăniceri, de ambele părți, anchetau împreună la fața locului incidentele și încheiau actele legale” ([Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fără an](#)).

La 20 iulie 1921, ministrul plenipotențiar de la Sofia, Langa Rășcanu, transmitea Ministerului Afacerilor Străine nota primită de la guvernul bulgar care accepta măsurile Ministerului de Război. Mai mult decât atât, pentru a nu exista discuții în contradictoriu asupra anchetelor privind incidentele frontaliere, oficialii bulgari propuneau constituirea unei comisii mixte pentru reglementarea formalităților procedurilor, în cazul incidentelor și conflictelor de la frontiera româno-bulgară. Aceste probleme puteau fi rezolvate direct de comandanții trupelor de la frontieră ([Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fără an](#)).

La 31 august 1921, Corpul 5 Armată a finalizat cercetarea incidentelor semnalate de Legația Bulgariei cu Nota Verbală nr. 744/22 aprilie 1921. Conform acestui raport, întocmit de comandantul Corpului, generalul de divizie G.S. Ionescu, în seara de 23 martie 1921, o bandă de comitații a trecut frontiera în Bulgaria la o distanță de 500-600 de metri de pichetul bulgar nr. 21, iar grănicerii români de la pichetul 20 au deschis focul asupra acestora. Se suspecta că gloanțele trase de grănicerii români au nimerit acoperișul pichetului bulgar, deoarece în retragere, comitații au trecut în apropiere de pichetul bulgar. Dacă soldații bulgari de la pichetul nr. 21 Dersai ar fi deschis focul asupra bandiților, aceștia nu s-ar fi putut apropia de pichetul bulgar și astfel zona lor de retragere ar fi fost la mijlocul distanței dintre pichetele bulgare. Acest fapt ar fi făcut ca gloanțele trase de grănicerii noștri să nu atingă pichetul bulgar. Din întreaga cercetare, nu a reieșit cătuși de puțin că grănicerii noștri au atacat în mod intenționat pichetul. Acest caz a fost cercetat și de comisia româno-bulgară, cu ocazia delimitării frontierei și s-a stabilit că nu a fost nimic intenționat din partea grănicerilor noștri, ci doar o întâmplare ([Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fără an](#)).

În luna septembrie 1921, guvernul bulgar a intervenit pe lângă Legația României pentru a transmite decidenților politici rugămintea de a întări posturile de la frontieră, pentru că Bulgaria, momentan, nu dispunea de forțele necesare asigurării unui serviciu de pază eficient ([Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fără an](#)).

Concluzie

În primii ani de după înfăptuirea Marii Unirii din 1918, apărarea frontierei de sud a României era amenințată de acțiunile bandelor de comitații care întrețineau o stare antagonistă, care putea determina un conflict armat major. Pentru perioada analizată, 1920-1921, Divizia 9 Infanterie/Mărășești a primit misiunea de a păzi granița de aceste atacuri, amenințări de tip hibrid, fiind pusă în fața unei realități greu de gestionat în această perioadă, când comitații bulgari acționau fără respectarea tratatelor și a acordurilor internaționale privind incidentele frontaliere. Principalul fundament al acțiunilor acestora era moștenirea istorică și curentul revizionist, care a cuprins întreaga clasă politică bulgară după încheierea Primului Război Mondial. Această dorință a revizuirii înțelegerilor, convenite de comunitatea internațională la Conferința de Pace de la Paris (1919-1920), a impulsionat atacurile comitațiilor care, deseori, erau însoțite și de uciderea grănicerilor români și de jefuirea proprietăților țăranilor care locuiau în satele aflate în imediata apropiere a frontierei româno-bulgare. Armata României se confrunta cu terorismul naționalist.

Referințe

Arhiva Ministerului Afacerilor Externe. fără an. Fond Problema 52, Volumul IV, *Incidente de frontieră cu Bulgaria*, f.n.

Arhivele Militare Naționale Române. fără an. Fond Microfilme, rola F II 1.2628, cd.61-63.

Arhivele Militare Naționale Române. fără an. Fond Microfilme, rola F II 1.2654, cd.49.

Arhivele Militare Naționale Române. fără an. Fond Microfilme, F II 1.2628, cd. 186-187.

Botoran, Constantin, Ion Calafeteanu, Eliza Campus și Viorica Moisuc. 1983. *România și Conferința de Pace de la Paris (1918-19120). Triumful Principiului Naționalităților.* Cluj-Napoca: Editura Dacia.

Calafeteanu, Ion. 2003. *Istoria politicii externe românești.* București: Editura Enciclopedică.

Ciachir, Nicolae și Gheorghe Bercan. 1984. *Diplomația europeană în epoca modernă.* București: Editura Științifică și Enciclopedică.

Ciobanu, Nicolae și Eugen Bădălan. 2001. *Cronologia Primului Război Mondial 1914-1919.* București: Editura Academiei de Înalte Studii Militare.

Cojan, Vicențiu. 1981. *Armata Română în Primul Război Mondial. Campania din anul 1916.* București: Editura Academiei Militare.

—. 1997. *Primul Război Mondial. Repere de cronologie militară.* București: Editura Didactică și Pedagogică.

Rotaru, Jipa, Leonida Moise, Ion Giurcă și Costin Scurtu. 1999. *Divizia 9 Mărășești 1879-1999.* București: Editura Punct.